

4. Kolomiets O. H. Sotsialno-pedahohichni umovy podolannia simeinoho nasylstva shchodo ditei / O. H. Kolomiets [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/vchu/N122/N122p071-077.pdf.
5. Maksymova N. Yu. Sotsialno-psykholohichni aspekti problemy nasylstva / N. Yu. Maksymova, K. L. Miliutina. – Kyiv : Lybid, 2003. – 337 s.
6. Melnyk L. P. Nasylstvo nad ditmy yak sotsialno-pedahohichna problema / L. P. Melnyk // Zbirnyk naukovykh prats Kamianets-Podilskoho natsionalnogo universytetu imeni Ivana Ohienka. Seriya : Sotsialno-pedahohichna. – 2013. – Vyp. 22(2). – S. 135–143. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/znkp_sp_2013_22\(2\)_18.](http://nbuv.gov.ua/UJRN/znkp_sp_2013_22(2)_18.)
7. Metodychni rekomendatsii shchodo vyivlennia, reahuvannia na vypadky domashnoho nasylstva i vzaiemodii pedahohichnykh pratsivnykiv z inshymy orhanamy ta sluzhbam, zatverdzhenyimi Nakazom MONU № 1047 vid 02 zhovtnia 2018 roku. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/62105/
8. Nasylstvo v shkoli: Analiz problemy ta dopomoha, yakoi potrebuiut dity ta vchyteli u yii rozviazanni. “Zhinochy konsortsium Ukrainy” v ramkakh proektu “Poperedzhennia nasylstva v shkoli” / Avtorskyi kolektyv: Dubrovska Ye., Yasenovska M., Aliexsieienko [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://wcu-network.org.ua/public/upload/files/schulNAS111.pdf>

Дольникова Л. В. Явление педагогического насилия в высших учебных заведениях

Педагогическое насилие в отношении тех, кто обучается, является серьезным препятствием в реализации целевого и содержательного компонентов педагогического процесса, а любые проявления педагогического насилия становятся серьезной причиной психических и эмоциональных расстройств тех, кто страдает от этого явления. В статье рассматривается проблема педагогического насилия в учреждениях высшего образования, приведен краткий обзор литературных источников, акцентировано внимание на актуальности проблемы для студентов первых курсов, приведено обоснование проявления педагогического насилия в форме психологического насилия, проанализированы результаты проведенного анкетирования студентов высших учебных заведений, обобщены приемы проявления педагогического насилия в учреждениях высшего образования, приведено авторское определение педагогического насилия в учреждениях высшего образования, выделены рекомендации по профилактике и недопустимости проявлений педагогического насилия.

Ключевые слова: педагогическое насилие, психологическое насилие, педагогическая среда, формы педагогического насилия, приемы психологического насилия, высшее учебное заведение.

Dolnikova L. V. The phenomenon of pedagogical harassment in higher education institutions

Pedagogical harassment towards students is a serious obstacle in realisation of the aims and objectives of the pedagogical process and often manifests itself in emotional and psychological disorders. The aim of this article is to study the problem of pedagogical harassment in higher education supported by literature review. Main focus is placed on first year undergraduates, as this is the year where the problem is particularly prevalent. It has been shown that pedagogical harassment manifests itself in psychological harassment. In this article, we present the analysis of student survey, summarise ways in which pedagogical harassment manifests itself, propose a definition of pedagogical harassment in higher education as well as propose methods of preventing it.

Key words: pedagogical harassment, psychological harassment, pedagogical environment, types of pedagogical harassment, methods of psychological harassment, higher education institutions.

УДК 378

Жигжитова Л. М.

**СПІЛЬНІ РИСИ ТА ВІДМІННОСТІ В УКРАЇНСЬКИХ
ТА РОМАНО-ГЕРМАНСЬКИХ ПРИСЛІВ'ЯХ ТА ПРИКАЗКАХ**

У статті проаналізована лінгвокраїнознавча сутність та історичні джерела походження прислів'їв та приказок як поширеного виду усної народної творчості, надана характеристика структурним типам, засобам виразності та семантичним особливостям цих комунікативних фразеологічних одиниць; визначено їхній інтернаціональний характер та проведено порівняльний аналіз, визначено спільні та відмінні риси у прислів'ях та приказках в українській, англійській, французькій та італійській мовах; вивчено та узагальнено досвід провідних мовознавців та лінгвістів різних часів та з різних країн. Вивчення та використання прислів'їв та приказок допомагають глибшому розумінню культури та ментальних особливостей різних народів та сприяють міжнародній комунікації.

Ключові слова: прислів'я, приказка, усна народна творчість, лінгвістика, аналіз, характеристика, походження, культурні особливості.

На межі ХХ та ХХІ століть у нашій країні відбулися докорінні зміни: 24 серпня 1991 року ввійшов в історію як День Незалежності, коли Україна вийшла зі складу СРСР і взяла курс на євроінтеграцію. Співробітництво з розвиненими країнами континенту відкриває для нас нові можливості та перспективи у сфері економіки, освіти, культури, інформаційних технологій; допомагає створенню демократичної правової держави та наближенню соціальних умов України до високих європейських стандартів. Становлення України як самостійної національної держави у культурному аспекті євроінтеграції сприяє активному взаємообміну

між Україною та західноєвропейською гуманістичною культурами. В епоху глобалізації з метою розширення Європи на Схід та забезпечення її подальшого розвитку як стабільного, мирного та толерантного суспільства, а також створення єдиного освітнього та наукового простору, у 1998 році у Франції було прийнято Сорбонську декларацію, а через рік, у червні 1999 році, в Італії – Болонську, основною метою якої було сформулювати єдині критерії та стандарти у сфері освіти в межах європейського континенту для забезпечення конкурентоспроможності європейської системи освіти порівняно з американською, британською чи австралійською. Україна приєдналася до Болонського процесу у травні 2005 року, взявши на себе зобов'язання внести певні зміни в національну систему освіти та долучитися до співпраці з визначення спільних вимог та пріоритетів для створення єдиного європейського простору освіти та науки. Приєднання до Болонського процесу стало визначною подією для України в цілому з огляду на її більш ніж півстолітнє перебування в ізольованому середовищі тоталітарного режиму – студенти отримали доступ до якісної освіти, можливість подорожувати і брати участь у різноманітних освітніх програмах, де їм відкривається шлях не лише до “горизонтальної”, але і до “вертикальної” мобільності (тобто не лише навчатися за кордоном тоді, коли могли б навчатися у своїй країні, але отримати ступінь магістра у вишій іншій країні, необов'язково одразу після здобуття бакалавра), а також реальної перспективи подальшого працевлаштування.

Інтеграційні процеси в європейську освітню і культурну спільноту не є дуже важкими і болісними для України, тому що, незважаючи на певні відмінності у менталітеті українців та європейців, між цими двома соціумами є дуже багато спільного, єдиного і нероздільного, як свідчить історична, культурна і літературна спадщина. Підтвердженням цього може стати аналіз прислів'їв та приказок як елемента народної творчості, який дає змогу коротко й образно виразити мудрість та світогляд народу, його історію, звичаї, традиції, моральні орієнтири.

Дослідженням походження та значення прислів'їв та приказок у розвитку етнолінгвістики та лінгвокультурології займалися видатні українські та російські вчені: В. І. Даль, І. С. Кочетов, М. А. Корф, О. А. Потебня, С. С. Кузьмін, Н. Л. Шадрин, В. М. Павлотський, В. А. Ізмайлов, М. І. Дубровін, С. В. Мишанич, Н. С. Шумада, Н. В. Любчук; зарубіжні: Е. Серіп, В. фон Гумбольдт, Б. Уорф, Д. Фрезер, Р. Рейдаут, К. Уїтнінг, У. Мідер, А. Тейлор та інші.

Мета статті – дослідити та проаналізувати наявність спільних та відмінних характеристик у структурі, формі, походженні, сфері застосування прислів'їв та приказок в українській та відповідно в англійській, французькій та італійській мовах. Вивчення прислів'їв та приказок сприяє розумінню менталітету та національного характеру носіїв мови, дає змогу познайомитися з їхнім життям та культурою, переконує нас у тому, що у різних народів можуть бути однакові погляди на життя і моральні цінності. Прислів'я та приказки як єдине ціле охоплюють величезну частину досвіду людства.

Як жанр усної народної творчості прислів'я та приказки виникли у сиву давнину та протягом багатьох століть супроводжують людей у їхньому житті, допомагають наголосити, виділити основну думку зі сказаного, дати лаконічну оцінку побаченому чи почутому, підкреслити найсуттєвіше. Тобто це – старовинні вислови, оскільки за невеликий проміжок часу вони не змогли б стати частиною суспільної свідомості, проявом її мудрості та мовного відчуття. Вартими уваги є засоби, завдяки яким прислів'я та приказки легко запам'ятовуються і довго не забуваються. Один із таких засобів є точна або асонансна рима [4]:

- *укр.* Як сіно косять, то дощів не просять [3].
- *англ.* May be “yes”, may be “no”, may be rain, may be snow [2].
- *фр.* Apres la panse vient la danse [5].
- *итал.* Casio'è sano: se vien di scarsa mano [1].

Здебільшого прислів'я та приказки мають просту, коротку, збалансовану форму, що робить їх легкими для запам'ятовування:

- *укр.* Сій вчасно – вродить рясно.
- *англ.* As you sow you shall mow.
- *фр.* L'espoir fait vivre.
- *итал.* Anno nuovo, vita nuova.

Лише деякі прислів'я та приказки складаються з великої кількості слів, але в основному до їхнього складу входить не більше шести слів.

У сучасній лінгвокультурології немає чіткого загальноприйнятого погляду на відмінність прислів'я від приказки, лише те, що прислів'я це – завжди речення, виражає загальне судження, має закінчену думку і дидактичну спрямованість (повчати, попереджати), а прислів'я – це лише словосполучення, що виражає часткове судження. Але деякі мовознавці вважають, що приказка також може мати структуру логічно і граматично оформленого речення в тому разі, якщо до неї додати якесь слово або поміняти порядок слів у реченні, тому іноді буває досить складно провести межу між цими двома видами усної народної творчості.

Особливості походження прислів'їв та приказок полягають у тому, що вони виникли завдяки звичаям та традиціям кожного народу, а ще також, що вони були створені на основі різних реалій і історичних фактів.

За походженням їх можна розділити на такі категорії:

- 1) саме народні;
- 2) запозичені із Біблії та інших літературних джерел;
- 3) запозичені з інших іноземних мов.

Прислів'я та приказки, які відносяться до першої категорії, мають свою національну ідентичність, часто характеризуються повною відсутністю структурно-семантичного еквівалента (моноеквівалента):

- укр. Від Києва до Кракова – всюди біда однакова.
- англ. They don't bring coals to Newcastle.
- фр. Des filles de Coulandon la chemise passé le jupon.
- італ. Chi mangia solo crepa solo.

До другої категорії відносяться фразеологічні вирази та крилаті фрази, які мають відношення до Біблії, Священного Письма та релігії загалом:

- укр. Без Бога – ні до порога.
- англ. You cannot serve God and mammon.
- фр. Aide-toi, le ciel t'aidera.
- італ. Aiutati che Dio t'aiuta.

...або походять з літературних творів, зокрема, з байки. Такі прислів'я називаються літературними, а не народними:

- укр. Пожалів вовк кобилу – зоставив хвіст та гриву.
- англ. He must have a long spoon that sups with the devil.
- фр. Partir, c'est mourir un peu.
- італ. Fatto trenta, facciamo trentuno.

Оскільки значна частина прислів'їв та приказок пов'язана з античною міфологією, історією та літературою, то більшість цих фразеологізмів носить інтернаціональний характер, позаяк зустрічається в багатьох мовах. Тому до третьої категорії можна віднести ті прислів'я та приказки, які відображають або абстрактні явища (любов, ненависть, дружба, ворожба, щирість, хитрість), або явища природи (погода, пори року), або побут, життєві ситуації. Часто в таких прислів'ях зустрічається структурно-семантичний еквівалент (в українській мові відсутній саме в наступному прикладі, очевидно, це пов'язано з багатовіковою боротьбою українського народу проти іноземних загарбників та феодального гніту, коли голод і холод були постійними супутниками простого українця):

- англ. Appetite comes with eating.
- фр. L'appetit vient en mangeant.
- італ. L'appetito vien mangiando.

Ще В. І. Даль відзначав, що “за прислів'ями потрібно іти в народ, в освіченому і знатному товаристві прислів'я немає, тому що то картинки чужого для них побуту: борона, плуг, ступа” [4], лише бідні селяни з нетерпінням чекали весни, щоб піти в поле, засіяти ниву на новий урожай. Тому і прислів'я на цю тему у всіх народів однакові:

- укр. Одна ластівка не робить весни.
- англ. One swallow does not make a summer.
- фр. Une hirondelle ne fait pas le printemps.
- італ. Una rondina non fa primavera.

Звичайно, всі прислів'я сприймаються не буквально, а мають і інший підтекст, як-от “Один в полі не воїн”.

Любов до отчого дому, до рідної країни закладена на генетичному рівні:

- укр. Кожна жаба своє болото хвалить.
- англ. Every cock crows on his own dunghill.
- фр. A chaque oiseau son nid est beau.
- італ. Ad ogni uccello il suo nido è bello.

Одна із дидактичних цілей народної мудрості – виховати терпіння та наполегливість на шляху до поставленої мети:

- укр. Вода і камінь точе.
- англ. Little strokes fell great oaks.
- фр. Goutte à goutte l'eau creuse la pierre.
- італ. A goccia a goccia, si scava la roccia.

Уважність, поміркованість та обережність актуальні у всі часи:

- укр. Тихше ідеш – далі будеш.
- англ. Haste makes waste.
- фр. Pas à pas on vas loin.
- італ. Chi va piano, va sano e va lontano.

На жаль, у межах однієї статті не можна навести приклади ще багато інших прислів'їв та приказок, які мають моноеквіваленти або аналоги в різних мовах, але, проаналізувавши по 200 прислів'їв та приказок української, англійської, французької та італійської мов, можна зробити висновок, що у поглядах на життя, етичних принципах та моральних засадах український народ має багато спільного зі своїми сусідами із Західної Європи.

Використана література:

1. Італійські прислів'я та приказки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.tania-soleil.com/proverbi-italiani/>
2. Кузьмин С. С., Шадрин Н. Л. Русско-английский словарь пословиц и поговорок: 500 единиц. – Москва : Рус. яз., 1989. – 352 с.
3. Народ скаже – як завяже : Укр. нар. прислів'я, приказки, загадки, скоромовки. Для серед. шк. віку/ Упоряд. та передм. Н. С. Шумади; Ю.І. Криги. – Київ : Веселка, 1985. – 173с., іл.
4. Пословицы и поговорки английского языка. Особенности их происхождения [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://works.doklad.ru/view/7Y4rF7ygXb8.html>
5. Французкі прислів'я та приказки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.tania-soleil.com/proverbes-francais/>

References:

1. Italiyski pryslivya ta prykazky [Italian proverbs and sayings]. [Elektronniy resurs]. – Rezhym dostupu : <https://www.tania-soleil.com/proverbi-italiani/>
2. Kuzmyn S. S., Shadryn N. L. Russko-angliyskiy slovar poslovyts i pogovorok: 500 eydynyts. [Russian-English Dictionary of proverbs and sayings] – Moskva : Rus. Yaz., 1989. – 352 s.
3. "Narod skazhe – yak zav'yazhe : Ukr. nar. pryslivya, prykazky, zagadky, skoromovky". [Ukrainian folk proverbs and sayings (in Ukrainian)] Dlya sered. shk. viku / Uporyad. ta peredm. N. S. Shumady; Yu. I. Krygy. – Kyiv : Veselka, 1985. – 173s., il.
4. Poslovitsy i pogovorky' angliyskogo yazyka. Osobennosti ih proishozhdeniya. [English proverbs and sayings. Peculiarities of their pronunciations] [Elektronniy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://works.doklad.ru/view/7Y4rF7ygXb8.html>
5. Frantsuzki pryslivya ta prykazky. [French proverbs and sayings]. [Elektronniy resurs]. – Rezhym dostupu : <https://www.tania-soleil.com/proverbes-francais/>

Жижжитова Л. Н. Общие и отличительные черты украинских и романо-германских пословиц и поговорок

В статье анализируется лингвострановедческая сущность и исторические источники происхождения пословиц и поговорок как широко распространенного вида устного народного творчества, дается характеристика структурным типам, средствам выразительности и семантическим особенностям этих коммуникативных фразеологических единиц; определяется их интернациональный характер и проводится сравнительный анализ, определяются общие и отличительные особенности в пословицах и поговорках в украинском, английском, французском и итальянском языках; проводится изучение и обобщение опыта ведущих языковедов и лингвистов разных времен и разных стран. Изучение и использование пословиц и поговорок помогает более глубокому пониманию культуры и ментальных особенностей различных народов и способствует межнациональной коммуникации.

Ключевые слова: пословица, поговорка, устное народное творчество, лингвистика, анализ, характеристика, происхождение, культурные особенности.

Zhygzhytova L. M. Common and distinctive features of Ukrainian and Romanic-Germanic proverbs and sayings

The article analyzes the linguistic and historical sources of the origin of proverbs and sayings as a widespread form of oral folk art, describes the structural types, means of expressiveness and semantic peculiarities of these communicative phrasal units, their international character is determined and comparative analysis is conducted, common and distinctive features in proverbs and sayings in Ukrainian, English, French and Italian are determined, studying and sharing the experience of leading philologists and linguists from different times and from different countries are being done. The studying and usage of proverbs and sayings help in deeper understanding of the culture and mental characteristics of different peoples and promote interethnic communication.

Key words: proverb, saying, oral folk art, linguistics, analyses, characteristics, derivation, cultural peculiarities.